

**Joxemari
Carrere Zabala**

ZAPATAK

IZENBURURA: ZAPATAK.

LEHEN EDIZIOA: 2018KO EKAINA.

LIBURU HONEK CREATIVE COMMONS LIZENTZIA DU:

EDIZIO HONENA: EZTENA JAIALDIA – ZIZT! KULTUR ELKARTEA.

TESTUARENA: JOXEMARI CARRERE ZABALA.

HITZAURREARENA: EZTENAKO LANTALDEA.

ARGAZKIARENA: AMETS GARCIA ALBERDI.

EDIZIOA ETA EKOIZPENA: EZTENA.

KOORDINAZIO TEKNIKOA: METROKOADROKA SORMEN LABORATEGIA.

EUSKARA AHOLKULARIA: AGUS PEREZ.

DISEINUA: ALLENDE ARNAIZ ETA IDOIA BERATARBIDE.

MAKETAZIOA: ALLENDE ARNAIZ ETA JOSEBA ROLDAN.

WWW.EZTENA.LIBURUAK.EUS

EZTENA@LIBURUAK.EUS

INPRIMAKETA: LEITZARAN GRAFIKAK. 20140 ANDOAIN.

ISBN: 978-84-09-02212-0

LEGE GORDAILUA: SS-576-2018

AURKIBIDEA

ZAPATAK Joxemari Carrere Zabala	11
--	----

ZAPATAK ANTZEZLANAREN SORTZE PROZESUAZ SOLASEAN Ainhoa Alberdi eta Ainara Gurrutxaga	27
---	----

BIOGRAFIAK

Joxemari Carrere Zabala	41
Ainhoa Alberdi Gisasola	42
Ainara Gurrutxaga Juanikorena	43

Joxemari Carrere Zabala

ZAPATAK

eztena

HITZAURREA

Hamar urte bete ditu aurten Eztena arte eszenikoen jaialdiak. Hasieratik oso filosofia argiarekin egin genuen jauzi plazara: arte eszenikoetako eragileen arteko sareak sortu, sortzaileentzako elkargunea izan, ohiko zirkuituetan programatzeko zailtasunak dituzten lanei eta dramaturgiei erakusleiho bat eskaini, sortze prozesuan dauden lanak erakutsi, publiko aktiboaren ideia bultzatu...

Mikelazulo kultur elkarteko antolatzaileontzat abentura itzela izan da. Hamar urtetan jende asko pasa da Eztenatik, eta batez ere bizipen ederrak utzi ditu. Eztena arte eszenikoen ospakizun bat bilakatu da urtez urte, eta segur aski garrantzitsuena dena, emanaldietatik kanpo ere etengabeak izan dira solasaldiak, enkontruak, gogoetak, besarkadak, elkar ezagutzeak eta trukeak.

Eztenak hamar urte bete dituen honetan beste proiektu bat jarri nahi izan dugu martxan, jaialdiak hasieratik izan duen helburuetan sakontzen lagunduko duelakoan: arte eszenikoetako hainbat lanen testuak plazaratu ditugu, edizio xume baino landuetan. Helburua, beste behin ere, jaialdiarena bera: egun arte eszenikoetan dagoen aniztasun ideologiko eta estetikoak islatzen saiatu, arrisku eszenikoak hartzen dituzten sortzaileen lanak aldarrikatu eta ikusgarri egiten laguntzea.

Zapatak antzezlanak Mikelazulok probokatu izan dituen harremanen sareetatik sortu zen: pertsonen arteko solasaldietatik, konplizitateetatik, konspirazio artistikoetatik. Joxemari Carrerek idatzia zuen testua: gerrari buruzko bakarrizketa bat, drama bat, zoritxarrez modaz pasa ez den gai bat. Ainhoa Alberdik hura gorpuztea erabaki zuen, eta Ainara Gurrutxagak lagundu zuen kanpo begiradarekin. Jurdana Otxoak gehitu zion osterako biolinaren hunkipenerako gaitasuna. Abiapuntua

xumea bezain metaforikoa: emakume bat zapata huts pila baten gainean gerrari buruz eta, funtsean, pertsonen ilunpeei buruz mintzatzen, gerrako emakumeekiko –eta, oro har, pertsonetiko– elkartasuna adierazten duen testu ilun bezain ederra.

Lehenengo Eztena jaialdian estreinatu zen antzezlan, eta inork ez zuen imajinatuko zelako bidea luzea egingo zuen. 2008ko lehen emanaldi hartatik bizirik egon da antzezlan eta era guztietako eszenatokietan eskaini da, sarri askotan kale zatiak, belardi abandonatuak, etxe deseraikiak bilakatuz oholtza. *Zapatak* antzezlaren bizitzak euskal teatroa leku eta modu askotara gertatzen dela islatzen du, eta horregatik, oso pozik gaude liburu honen bitartez bere ibilbidea aldarrikatu ahal izateaz.

Lan honen irakurketarekin gozatuko duzuela espero dugu,
GORAANTZERKIA!

EZTENAKO LANTALDEA

**Joxemari
Carrere Zabala**

ZAPATAK

*Zapatak antzezlan*a Eztena jaialdian estreinatu zen 2009ko ekainaren 25ean, lantalde honekin:

Testua: Joxemari Carrere Zabala.

Aktore: Ainhoa Alberdi Gisasola.

Musikaria: Jurdana Otxoa Lopez de Etxezarreta.

Zuzendaria: Ainara Gurrutxaga Juanikorena.

(Ikusleak eszenatokiaren bueltan jarrita daude, espazio borobil bat eginez. Eszenatokian zapatak daude barreiatuak nonahi, era guztietako oinetakoak, norbaitek airetik bota izan balitu eta erori diren moduan utziak. Sirena hotsak entzuten dira eta leherketa batzuk. Dena ilunpetan geratzen da. Hegazkin militarren zarata entzuten hasten da. Bonbardaketa bat da. Burrunbak argi-leherketekin nahasten dira. Alde guztietatik datoz. Ezin da sumatu arriskuaren norabidea, lau haizetatik dator. Bonbardaketa gelditzen denean, eszenatokia argituko da, baina zatika, argia ez dator dena batera. EMAKUME BAT ageri da erdian, belauniko, eskuetan haur-oinetako pare bat duela, odolduak. EMAKUMEA gaztea da. Daramazkien arropak mendealdeko itxura dute, baina lepoko bat darama zintzilik; beharbada, orain dela gutxi arte burua estaltzen zion. Oinetakoak laztantzen ditu, panpina bat bailiran.)

EMAKUMEA: Lasai, oraingoz amaitu da. Txoritzarrak ez dira berriro itzuliko. Baina zer axola zuri. Zure oinek ez dute lur madarikatu hau berriro ibiliko. Zer axola zuri orain txorien hegalaldiak ilunak edo koloretsuak izan. Orain zure oinak libre dira nahi duten lurra urratzeko. Lur beltzak, lur idorrak, bustiak, koloretakoak, lur porlaneztatuak. Orain zure oinak libre dira pausoak nahi duten norabidean jartzeko. Oinetakorik gabe askeago izango zara. Oinetakoak asmatu omen zituzten pertsona lurretik aldentzeko, bere arima lurrarekin bat egin ez zezan. Eta, lurra ematerakoan ere zapatak gurekin eraman ohi ditugu. Batzuetan ordea, galdu egiten ditugu, eta orduan sentituko dugu behearen hotza. Sentituko dugu hautsa behatz artean sartzen, harri txintzarrien kilika, eta egurraren beroa. Baina arrotz sentituko dugu ibiltzen dugun lur hori, oinetakoen babeslektatik igorriak. Zapatak galtzea

gure baitako galera da. Zapatak uzten ditugunean etxe atarian, biluzik sartzen gara, garena erakutsiz. Eta orain zure oinetako txikiak baino ez dizkidazu utzi. Zure etxe ataria baintz legez.

(Isildu egiten da une batez, memorian etxea irudikatzen ariko balitz bezala. Agian etxe eder bat zeukan, pikondoa atarian, uda beroan gerizpe lasaia eskaintzen zuena. Eta eguerdi partean otorduaren usainak leihotik kanpora zabaltzen ziren. Une batez, badirudi usain horrekin gozatzen ari dela, baina une txiki batez, ia susmagaitza. Bat-batean itzuli egiten da, zerbaiten bila ariko balitz espazioan.)

EMAKUMEA (desesperatuta): Nork esan zuen eskolan babes-tuak egongo zirela? Nork? Zertarako eskolara bidali hitza lapurtu dietenak? Zer ikasiko du inexistenziara kondentatuta dagoenak? *(Isiltzen da. Besoetan dituen oinetakoak laztantzen ditu. Lasaiago dago)* Txikitan eskola txiki bat egin ziguten. Hasieran ez genuen. Ez ginen hangoak. Inor ez zen hangoa. Leku hura ere ez zen hangoa. Gu heldu aurretik ezer ez zegoen. Lur eremu idor eta zabala baino ez. Eta asko ginen, gehiegi. Haurrak, ugari. Haur asko eta asko ginen. Eta ez genuen eskolarik. Etxerik ez genuen bezalaxe. Gentozen lekuan etxe bat bageneukan. Txikia. Umila. Baina atea giltza handi batez zabaltzen eta ixten zen. Etxe haren giltza baino ez zitzaigun geratu: itzultzearen itxaropena. Giltza handi eta astuna, patrikan eraman ezina, gerritik zintzilik eraman behar zen. Eta heldu ginenean hura geneukan altxor bakarra. Aitak, egunero koipeztatzen zuen, herdoilak ez hartzeko, esaten baitzuen giltza herdoiltzen bazen, gure itxaropena ere herdoilduko zela, eta, etxea ahaztuta, gure arima ere ahaztuko genuela, ibilitako urratsetan galdurik.

Eta gero eskola egin ziguten haurroi. Eskola etorkizuna baitzen. Guk, iragana baino ez genuenok, etorkizuna amesten genuen. Eta etorkizun horretan pasealekuak zabaltzen ziren, eta bulebarrak, eta eskutik helduta paseatzen ginen udaberriko arratsalde epeletan, unibertsitatetik bueltan. Egun batean koloretako arkatzak eta koadernoak ekarri zizkiguten, auskalo nondik lortuak, eta goiza eman genuen marrazkiak egiten. Irakasleak banan-banan partitu zituen guztion artean. Esan zigun koadernoak irudimenaren erakuslehoak direla. Koaderno batean amets guztiak sar daitezkeela eta behin bertan itsatsiz gero, paperak erreta ere, amets horiek ez direla inoiz desagertzen. Ametsak airean omen daude eta esna gaudenean arnasten ditugu, gero, lotarakoan, kanporantz irteten direlarik. Amets batzuek ez dakite irtenbidea bilatzen, eta gaiztotzen omen dira orduan, amesgaiztoak bihurtzen. Libre ibiltzen ikasten dutenek, ordea, libre sentiarazten gaituzte. Horregatik ez zuen maite aire kutsatua irakasleak. «Aire kutsatuak barruak belzten dizkigu eta ametsak ilundu» zioen koadernoak partitzen zituen bitartean. Eta paperak koloreztatzen eman genuen goiza. Nik, ederki gogoan dut, itsaso zabal urdina margotu nuen, eta bertan belaontzi bat, belaontziaren barnean neska bat eta mastarik handienez txori bat. Eta belaontziaren alboan, bere bideari jarraituz, izurde bat. Nik inoiz ikusi gabeak nituen, ez belaontzirik ezta izurderik ere, baina argazkiak zituen aldizkari batean bai. Txoria, txikitan etxean kaiolatuta genuena margotu nuen. Eta irakasleak galdetu zidan ea nora zihoan belaontzia, zein portutara. Nik erantzun nion nabigatu egiten zuela, besterik gabe. Gainera, esan nion ez nuela porturik ezagutzen, nik leku hartako kaleak baino ez nituela ezagutzen. Eta marrazki hori denbora luzez egon zen itsasirik etxeko pareta batean. Etxea suntsitu zuten arte.

(Isilunea. Aurpegian oroimen batetik besterako aldaketa ikusten zaio. Oroimen gozo eta lasai batetik urduritasunera igarotzen da.)

Goiz batez heldu ziren. Aurretik soldaduak, eta tankeak, eta gertutik, suntsitze makinak. Metalezko munstroak. Amesgaiztoenetan ere agertzen ez direnak. Laster batean harri pila baino ez zen geratzen, eta amaren oihuak eta negarrak ditut gogoan. Semea galdu berria zuen, eta orain etxea. Berriro. Aitak eskuetan zuen giltza zaharra, estuturik. Eta gu, kalean eserita, ez malkorik ez zotinik. Ohitura hartua genuen halakorik ikusten. Nire marrazkia gogoratu nuen. Itsasontzia harri-hondakinen artean nabigatzen imajinatu nuen, ekaitz hartatik ihes egin nahian. Osaba-izeben etxean egin ziguten lekua. Gau hartan itsas zabal batekin amets egin nuen. Eta belaontzi batekin. Eta belaontziaren bidaiari jarraituz, izurde bat zegoen. Eta mastarik luzeenaren puntan txoria, eta ni lemazain. Horixe da gogoratzen dudana azken ametsa.

(Argiak moteltzen dira eta EMAKUMEA kuzkurtzen da lurrean, lo hartzearen itxuraz. Belaontzi batek gurutzatzen du eszenatokia. Bere gorputzean nabigatzen du. Izurde txiki bat jauzika ari da gorputzean. Haizearen eta itsasoaren doinuak baino ez dira entzuten. Eta EMAKUMEAREN barnetik ilargi handi bat agertzen da, motel, lasai, denborarik existituko ez balitz bezala. Bat-batean EMAKUMEA mugimendu urdurietan hasten da, ametsetan. Zerbait gertatzen ari zaio. Itsasoaren irudi onirikoa berehala desagertzen da, bat-batean ia. Murmuratzen du zerbait hortz artean, baina oihuka hasten da berehala. Derrepentean esnatzen da, beldurrak jota. Argia.)

Irten hortik! Irten hortik! Kontuz! Badatoz! Badatoz! Irten hortik!

(Altxatzen da eta zerura begiratzen du ikaraturik. Keinuak egiten ditu, norbait deitzen ariko balitz bezala. Keinuak urduriak dira, ikaratiak. Esango genuke oraindik ametsetan dagoela, sonanbulu agian. Orduan, tupustean esnatzen da. Isilik geratzen da inguruari begira. Lur gaina oinetakoz beteta ikusten da. Begiekin zerbait bilatzen ari da. Lurrean ikusten ditu eskuetan eta magalean babesturik zituen oinetako txikiak, etzanda zegoen lekuan. Makurtzen da. Haritzen ditu.)

Udaberriekin datozen txoriek berri onak ekartzen omen dituzte. Bisitatu dituzten lurraldeen berri dakarkigute, eta iragartzten arbolak loratzen hasiko direla. Txorien kantuek alaitzen dute luzatzen hasi den eguna, eta haurren jolasak kaleak argitzen dituzte. Itxaropenaren iragarleak omen. Ez dut ikusten, ordea, txoririk heltzen, ez ditut ez beren kantuak entzuten ez haien hegaldi biziekin zeruko urdina bereizten. Ez ditut ez, haurrak kalean jolas alaietan susmatzen ez euren kantuak entzuten. Eskolarako bidean ez dabil inor, ez baita eskolarik agertzen. Hemen hegan dabiltzan hegazti bakkarek burdinazkoak dituzte hegalak, eta euren kantuak txilio zorrotz amaigabeak ditu. Heltzen direnean negurik gorriena iragartzten dute, suzko elur zuria eta lore sorta leherkariak. Haurrek, eskolarako bidean, noranahi egiten dute ihes, lasterka, kanturik gabe, jolasik gabe. Eta eskola desagertu da. Hemen, ikastea debekatuta dago. Ihes egitea debekatuta dago. Jatea debekatuta dago. Hemen, dena dago debekatuta; hiltzea bera ere ukatzen da. Hemen, ez gara ez inor ez ezer, lehertzen diren etxeetako adreiluak baizik. Inexistentziara

kondenatuak garen itzalak baino ez gara. Hemen gaude, baina inork ez gaitu ikusten. Oihukatzen dugu, baina gorreriak jota dago mundua. Inexistentziara kondenatua dagoenak badaki oroimena dela bere euskarri bakarra, bizitzari lotuko dion zilborreste bakarra.

(Oinetakoak laztanduz. Errealitatera itzultzen da.)

Eta zuk zein etxetako hondakin bihurtu zaituzte? Nora joan da zure irribarrea? Non dira zure urrats azkar eta txikiak? Hanka txiki horiek ez zintuzten urrutira heltzen uzten. Zergatik sortu ote zintudan? Zertarako bizitza eman jaio aurretik heriotzara kondenatuta bazeunden? Sehaska-kantuetarako astirik ere ez genuen izan. Nola lokarrarazi gaueko burrunbetan kantuetarako doinuak galtzen direnean. Eta nahiko nuke kantu eder eta lasaia abestu, baina nire arimak, halakorik balego, gor-mutua da.

Eta nori errua bota? Ba ote du norbaitek errurik? Ba ote dugu madarikazio eternala jaurtitzerik hiltzaileei? Zer egin? Nola negar egin malkorik ez dagoenean?

(Kantari hasten da. Magaleko haurrari kantatuko balio bezala.)

Les nenes maques al dematí
S'alcen i reguen
El seu jardí
Jo també rego el meu hortet

Faves i pèsols
Faves i pèsols i julivert